

Limburgsche Memoriekruisen

(2e Vervolg.)

In 'S HEEREN-ELDEREN, wég Tongeren — Mopertingen, leunen tegen den voorgevel van het huis Martin, twee steenen Memoriekruisen.

't Een is zonder opschrift, 't ander (1.10 x 0.51 m.) vermeldt enkel den naam :
NICOLAES DAUWYRS.

Na den wereldoorlog werd de gevel herbouwd en is een derde kruis, dat gebroken op den grond lag, spoorloos verdwenen.

In OVERREPEN, wég Tongeren — Hasselt, tegenover het huis Raskin, staat een steenen Memoriekruis, waarvan eigenlijk niemand met zekerheid kan zeggen, wat op die plek gebeurd is.

Tandpijnlijders komen er 's nachts vijf Onze Vaders en vijf Wees Gegroeten bidden en leggen op den steen een liefdegave, die dankbaar door den voorbijgaanden arme in ontvangst genomen wordt. Op de heeren terugreis bewaren zij een diep stilzwijgen en, om niemand te ontmoeten, gaan zij dwars door het veld, zonder op weg of steg te letten.

Een doode en 't geem met een dooda in verband staat, heeft magisch vermogen.

In TONGEREN, op het Broeck, onder een hegge, tegenover het oud huis Menten staat een steenen moordkruis, dat zoowat een halven meter boven den grond uitsteekt. Het werd geplaatst op de moordplaats zelf, niet om den moordenaar te straffen, noch om melding te maken van den moord, maar alleen uit zorg voor het eeuwig heil van den vermoorde. Een groot hart, draagt het uitnodigend opschrift :

TER GEDACHTENIS VAN
HENDRIK BOULOGNE
GEB. TE TONGEREN
DEN JUNI 1872
EN LAF VERMOORD
DEN 21 AUGUSTUS
1892
VRIENDEN BIDT

Van Gistel, bijgenaamd de « Paöter », heeft destijds dezen gruwelijken moord op de Markt bezogen.

Een ander moordkruis, genaamd het « Lang Kruis », staat in de Haselareykstraet, achter Treurenberg (1). Tijdens de Fransche Revolutie werden de dwarsarmen afgekapt, zoodat van het opschrift nog enkel overblijft :

...GODS ENDE...
... (v) AN DEN E (erzamen)
... S. VANDERM (eer)
... HIER JAMM (erlijk)
(vermoord) T. GHEWES...
... AUGUSTI. BID...

(Hieronim' wapen der familie Vandermeer).

Een derde niet minder bekend moordkruis staat in de Oude Steenstraet, te Ploir, tusschen het kapelleke en den Viséweg. Geheelteftijk is nog leesbaar :

...KRUIS HEEFT DOEN MAKEN GHES...
...ENSEN...BORGGER DER STADT TONGE...
...HENDRO WE SCH (e) P (e) TOT
HERDERE
...VF WELCK HIR... VERMORT
...IS BIDT (Godt) VOIR (s) Y (me) SY (le)

Ook over dit kruis heeft sage en legende zijn geheimzinnigheid gelegd (2).

Nu nog gaan bijgeloovige menschen er bidden om geneezing hunner tandpijn. Geen

enkel woord mogen ze spreken in 't heengaan of weerkeeren, zelfs niet als ze iemand te vermoeten komen! Aan 't kruis moet men op de knieën liggend een Rozenhoedje bidden, met de wang aan den kant waar men de pijn gevoeld tegen den steen (en zelfs driemaal doen).

Op den Boukenberg, tegenover den weg die naar Betho leidt, staat in een der boomt en wit gekleurde kruisje en 't jaartal 1925 uitgesneden. Da plaats wordt door de kinderen vermeden.

Den 5 Mei 1925 te 5 uur nam., werd Pieter-Johannes Thowissen, wachtmester van eerste klas, der gendarmerie, oud 35 jaar, geboren te Dilsen, er door den bliksem getroffen.

Zij ook vermeld het thans verdwenen steenen Memoriekruis aan het kruispunt van den St-Truidorschen steenweg en de Hooische Katzij, waarop nog enkel te lezen was :

BIDT VOOR DIE SIELE.

Devotiekruisen. — Speciaal vinden wij het devotiekruis, op de kruiswegen en meestal ook op de driesprongen. Daar, op die « geheiligde » plaatsen, meent men contact te krijgen met de Geestenwereld en raken verleden, heden en toekomst elkaar de hand.

Zulke devotiekruisen zijn of waren te Tongeren :

1. IJzeren kruisbeeld op steenen voet, aan Hospitaal winning, waar de Hamelweg en de Rutterweg elkander snijden.

Heden nog wordt er druk gebedevaart tegen tandpijn. (Zie Limb. Volksk. II, 171, voetnota).

2. IJzeren kruisbeeld te Offelken daar waar de Vloedgracht, komend van de kapel en de Hamelweg elkander vervoegen.

3. IJzeren kruisbeeld, nevens de hoeve Langepaenen, Luikersteenweg.

4. Kruisbeeld op het kruispunt van de Wijkmoenstraat en den Joan Dieuweg (verdwenen).

5. IJzeren kruis, te Bloir, op het kruispunt van de Oude Steenstraat en den Cuden Molweg.

6. 't Lieven Heerke, op het kruispunt van de Haselareykstraat en den Elderschenweg (Treurenberg).

7. 't « Steyleruys », buiten Kruispoort : « Ultra Pusterpool ac crucem dictam Steyleruys », (XVIIe eeuw, Reg. 277), verdwenen.

8. Kruis buiten Maestrichterspoort : « Juxta crucem positam inter portam Trajectensis et domum leprosum » (1344, Reg. leproso, fo. 9 recto), verdwenen.

— Marktkruis. — Voorheen had vrijwel iedere stad haar marktkruis, dat geplaatst werd meest in het midden van de Markt. Begrijpelijkerwijze was het dikwijls versierd met het beeld van Christus, opdat het oorspronkelijk doel nl. den handel onder het « oog » van den Heiland te brengen, des te meer tot zijn recht zou komen.

Ook Tongeren heeft zijn Marktkruis gehad. 't « Criminal Register begost den 14e January anno 1710 », maakt melding van « een schoel vrouwe met een og welke gewoon is ontrent het Crucifix aan den Coornert te staen om alle dingen te vercoopen ».

(1) Cette croix est placée sur la crête de l'argone occidentale ou ligne de faite entre le bassin de la Meuse et celui de l'Escaut. (E. Ulrix, Toponymie Tongroise).

(2) Zie « Limburg » VII, 265, N. Vrancken, « Het Yvekruis ». Te vergelijken met Schiller's Ballade « Die Knaniche des Ibycus ».

J. F.

(Verhooede nadruk) Wordt voortgezet.

BRIEF VAN JANTJE DE PIOT AAN FIJNTJE 'T GEERNAARSWIJF.

Drie maanden ben ik al soldaat,
Wist gij wat in mij ommegeat!
— O, wist gij toch hoe zeer 'k U minne!
Mijn ooggen zijn nat van 't getraan.

Van 's morgens vroeg tot slapen gaan,
Denk ik aan U, mijn liefste Finne.

Ik droom aan U..., maar ach, helaas,
Die droom is weg bij 't eerst geblaas...
— O, wist gij toch hoe zeer 'k U minne!
« Corvée de cour! » schreeuwde de sergeant,
Ik grijp den beuzelstaert in d'hand,
En denk aan U, mijn liefste Finne.

Bij 't knabbelen van ons « ammenis »
Gaun w'op op het plein waar oefening is :
— O, wist gij toch hoe zeer 'k U minne!
De trommelaars slaan rap en fel
Op 't gele ruwe ezelsvel,
'k Peis dat z'u slaan, mijn Finne.

Geknakt en lam sta 'k in de rij,
De sergeant groot en roept op mij,
— O, wist gij toch hoe zeer 'k U minne!
Met hoesch gegrol geeft hij een schob,
En heet mij grooten dommekop
Ik hoor uw stem, mijn liefste Finne.

Komt dan uwten braven piot
In zijn kwartier weer op 't gebod,
— O, wist gij toch hoe zeer 'k U minne!
En als ik dan in de kantien
Dien lelijkken rosten wederzien,
Pois ik aan U, mijn liefste Finne.

Alleenlijk onze kaporaal
Die troost m'als ik voor hem betaal,
— O, wist gij toch hoe zeer 'k U minne!
En as hij uit zijn schele oog
Vaagt medelijgend tranen droog,
Denk ik aan U, mijn liefste Finne.

Als ik mijn beddebak bezig
Of gij mij al geloofd of niet,
— O, wist gij toch hoe zeer 'k U minne!
Bij al dat steeklijk kemelhaar,
't Is of ik uwen kop ontwaar,
Ik zie uw beeld, mijn liefste Finne.

'k Zag hier een beest, met ooren lang
En ook met een steert van belang
— O, wist gij toch hoe zeer 'k U minne!
Nan muil waar straks een kei in kan,
't Was een ezel zonder gespan,
Gij stondt voor mij, mijn liefste Finne.

Dat dier bekeek mij toch zoo dom,
En 't draaide zich papzakdig om,
— O, wist gij toch hoe zeer 'k U minne!
Dan hoorde ik een scherp gerucht,
Die kwam van 't hart, wat diepe zucht,
Zoo zucht gij ook, mijn liefste Finne.

Het ijzer, al is 't sterk, voorwaar,
Kan toch nog breken, dat is klaar,
— O, wist gij toch hoe zeer 'k U minne!
De liefde van uw trouwen Jan,
Is iets dat nimmer breken kan,
Wat lijd ik toch, mijn liefste Finne.

Kom ik te sterven van verdriet,
Vergeet daarom uw Jantje niet,
— O, wist gij toch hoe zeer 'k U minne!
Zend mij iets met den express,
Geerneers en ook een zootje visch,
'k Geef U een kus, mijn liefste Finne.

Finne die metr moed schijnt te hebben
in haar kleine teen, dan Jan in gansch zijn
corpus, zendt hem het gevraagde met de
volgende woorden :

'k Ontvang met een gebroken hart,
Uw brief. Ik deel in uwe smart,
Ik zend U visch, geernears daarbij
Omdat gij toch zoo denkt aan mij.
Maar...scherven moet gij juist niet doen!
Houd toch uw hart uit uwe schoon!
Dient Koning en uw Vaderland,
Dan wordt gij waardig van mijn hand!

DITJES EN DATJES.

Gelijkenis.

Dokter, tot kleermaker : — Is dat uw
zoon, Lapmans ?
— Ja, menheer.
— Ik zie het aan de gelijkenis.
Ja, maar het is niet mijn eigen zoon, hij